

Siker. Multkor az utcán egy teherautó mellett elhaladva megütötte a fületem egy szó. Az egyik rakodómunkás mondta méltatlankodva: »Hogy én *siker* vagyok? . . .« Többet nem hallottam, de rögtön meg kellett állapítanom, hogy ez a szó — a *siker* 'jó eredmény', 'tetszés elnyerése' szóval való homonimiája ellenére — ténylegesen él a pesti nyelvben, 'részeg' jelentéssel. Nyilván eufemisztikusan alkalmazta a beszélő, nem akarván önmagát a közönségesebbnek és pejorativabbnak érzett *részeg* szóval jellemezni. Egy más társadalmi rétegben talán *spicces* lett volna a megfelelő enyhítő szó . . . A *siker* és változatai több mint félszázad óta föl vannak jegyezve a jassz-szótárakban. Íme az adatok:

Jenő—Vető, A m. tolvajny. (1900): *sikker* 'részeg'. — A m. tolvajny. szót., kiadja az államrendőrség (1911): *schicker, schikker, schickoren, sikker* 'részeg'. — Kabdebó, Pesti jassz-szótár (1917): *sikker, sikeres* 'részeg'; *sikerálni* 'becsíteni', 'berugni'; *almasiker* 'józan' [vö. *Alma* c. cikkemet, Nyr 76 : 298]. — Szirmay—Balassa, A m. tolvajny. szót. (1924): *siker* 'részeg'; *sikerálni* 'részegeskedni'; *besikerálni* 'berugni'. — Kemény Gábor, Magyar Rendőr (1937 jan. 1.): *siker, schicker* 'ittas'.

A szó távoli jiddisch eredetére már Jenő és Vető (i. h.) és Bárczi Géza (MNy 27 : 294, 1931) utalt. Közelebről azonban a rotwelsch, a német tolvajnyelv volt a közvetítő. Polzer (Gauner-Wörterbuch, München 1922) a német tolvajnyelvnek következő idevonatkozó szavait regisztrálja: *schicker* 'betrunken'; *schickern, schikkern* 'trinken, sich betrinken'; *sich beschickern* 'sich betrinken'; *beschickert* 'betrunken'. — A bécsi rendőrség szótárában (Wb. der Gaunerspr., 1854): *schicker* 'betrunken'. — Fr. Kluge (Rotwelsches Quellenbuch, Strassb. 1901, 241) egy Rotwelsche Grammatik (1755) c. kiadvány 1755 és 1770 közötti kéziratossá bejegyzéseiből idézi: *schicker* 'betrunken'.

Egy modern zsidó-zsargon szótár (Ed. Naschér, Das Buch des jüdischen Jargons, Wien 1910) szintén közli a szót: *schicker* 'herauscht'; *der Schikkernik* 'Trunkenbold'.

A magyar *siker* őse nem maradt meg a jiddisch és a német tolvajnyelv szűkebb keretei között. A Sprach—Brockhaus (1935) ugyan nem tud róla, de Kluge és Götze etimológiai szótára (1934) fölveszi német szóul és idézi középnémet és alnémet nyelvjárásokból, ahová a zsidó-németből jutott. Megvan a berlini familiáris nyelvben is: *schicker* 'részeg' (Ürögdy György szíves közlése). Állítólag bejutott a megfelelő tárgyú német regényirodalomba, erre azonban nincs közelebbi adatom. (A magyar fordító, ha találkozik vele, nyugodtan meghagyhatja a magyar szövegben!)

A *siker* végső eredetije a héber *šikkör* 'betrunken', 'részeg', amely a *šāchár* 'sich herauschen' 'megrészegülni' igének participiuma (Kluge és Götze, i. h.). Avé—Lallemant (Das deutsche Gaunerthum, 1862, 4 : 597 és 469) rotwelsch és jiddisch adatokra hivatkozik: rotw. *schicker* 'betrunken'; *schickern, sich beschickern, sich anschickern* 'sich betrinken' < jiddisch *schikkor, schikker* 'der Betrunken'; *schikkern* 'trinken, sich betrinken'; *sich anschikkern* 'sich betrinken' stb.

Lokotsch (Etym. Wb. 1927, 1787), Ernout—Meillet (Dict. étym. 1932), Meyer—Lübke (Röman. Et. Wb. 1911) és Dauzat (Dict. étym. 1946) a héber szó európai útját görög-latin földön is megrajzolják. Görög közvetítéssel (*σίκερα*) a szó átment a latinba (*sicera* 'részegítő ital'). Innen származik az olasz *sidro, cidro* 'gyümölcsbor', az észak-francia *cidre* 'almabor' stb. A szavak különös hányódására és vándorlására jellemző, hogy a héber szó a román nyelveken át bekerült másodsor is a német nyelvbe, — *Zider* 'Apfelwein, Obstmost' alakban (Sprach-Brockhaus) — sőt a hollandba és az angolba is.

Mindent összefoglalva: a magyar-jassz *siker* kapcsán egy többezeréves szóra mutathatunk rá, amely két alakra oszolva, egyik vagy másik formájában (a németben kettősen) ma is él a román nyelvekben, a zsidó zsargonban, a német irodalmi és népi nyelvben, a berlini familiáris beszédben, a német tolvajnyelvben és a budapesti irodalom-alatti szókinszben.

Zolnai Béla